

Noordoost-Veluwe

Els Koopmans-Grommé
Bongerdplein 1
8162 AW Epe
e.d.van.dissel@hccnet.nl

Noordwest-Veluwe

Bert Beens
Van Lennepstraat 11
3842 XW Harderwijk
bertbeens@wanadoo.nl

Oss

Cun Wijnen
Wijststraat 15
5384 RA Heesch

Otterlo

Marika van de Pol
Elspeterweg 78 a
3888 MX Uddel
marika@hetnet.nl

Libellenwerkgroep Overijssel

Evert Ruiter
Houtmanstraat 10
8023 EA Zwolle

Schoonebeek

Conny Mazee
Europaweg 43
7761 AA Schoonebeek
co.bosch@hccnet.nl

Utrecht

H. Hendriks
J. de Bekastraat 2
3514 VM Utrecht

Voorne-Putten

Jolanda ten Thije
Orion 47
3225 GL Hellevoetsluis
jtenthije@hetnet.nl
www.knnv.nl/voorne/03-werk-
groepen/c-vlinderwg/Vlin-
derWG.htm

Insectenwerkgroep KNNV Waterweg Noord

Jan Scheffers
Van der Hoevenstraat 2
2671 EG Naaldwijk

't Duumpje**West-Zeeuwsch-Vlaanderen**

Anna Almekinders
Olieslagersweg 1
4525 LC Retranchement
vlinders@duumpje.nl
www.duumpje.nl

Woerden

Mieke de Haan
Van Teylingenweg 148
3471 GH Kamerik
m.dehaan3@freeler.nl

Libellen in Drenthe

De Libellenwerkgroep Drenthe heeft de werkatlas 'Libellen in Drenthe' samengesteld. De komende jaren kan nu gericht en efficiënt de Drentse libellen-fauna worden geïnventariseerd. Het doel is om over enkele jaren een 'echte' atlas van de libellen in Drenthe het levenslicht te laten zien. Het boekje is uiteraard ook bedoeld voor libellenliefhebbers buiten de provincie. Het totstandkomen van dit boekje is mede mogelijk gemaakt door financiële steun van EIS-Nederland en De Vlinderstichting. In het boekje wordt de verspreiding besproken van de tot nu toe 46 libellensoorten die in de periode 1995 tot en met 2003 in Drenthe zijn waargenomen. Van elke soort zijn verspreidingskaartjes gemaakt, op basis van gegevens die afkomstig zijn uit het landelijk databestand.

De werkatlas ISBN 90-9018267-5 is een boekje in A5 formaat met 59 zwart-wit foto's en 46 verspreidingskaartjes. Het is te bestellen voor € 9,- bij de Libellenwerkgroep Drenthe. Het bedrag kunt u storten op Postbankrekening 96.97.486 t.n.v. Libellenwerkgroep Drenthe, Assen onder vermelding van 'werkatlas'. U krijgt de werkatlas dan thuis gestuurd.

Dagvlinders herkennen is makkelijk!**Een nieuwe veldgids voor de Europese dagvlinders**

Voor de meeste vlindersaars is Tirion's Vlinderdids de veldgids voor vakanties in Europa. De meeste soorten kun je met deze gids, geschreven door Tolman, prima op naam brengen met name door de schitterende tekeningen van Lewington. Een nadeel van dit boek is echter dat er weinig kenmerken worden besproken. Voor veel soorten is dat ook niet nodig, omdat je er met de tekeningen uitstekend uit kunt komen, maar bij de spikkeldikkopjes, sommige groepen blauwtjes, erebia's en parelmoervlinders is het soms een heel gepuzzel. Alleen met de tekeningen kom je er gewoon niet goed uit.

Gelukkig is er nu een prachtige aanvulling op de Tolman. Tristan Lafranchis, die ook een schitterend boek over de Franse vlinders heeft geschreven, heeft Butterflies of Europe uitgebracht, met als ondertitel: Identifying Butterflies is easy! Het boek bestaat uit tabellen per familie met daarin stap voor stap de verschillenmerken. Het werkt als een flora voor planten, waarbij je uiteindelijk, door de juiste keuzes te maken bij de goede soort uitkomt. Ter ondersteuning van die tabellen zijn van alle soorten foto's opgenomen waarin de belangrijke kenmerken nog met pijltjes worden benadrukt. Ik kan de werking pas echt beoordelen als ik met het boek in Italië en Spanje heb rondgelopen, maar een eerste indruk is dat er met heel duidelijke kenmerken gewerkt wordt. Bij elke soort staan ook verspreidingskaartjes die er zeer goed uitzien. Ze zijn aangepast aan recente vondsten en ontwikkelingen.

Probleem is, maar dat is bijna met elke gids die er uitkomt, dat er weer soorten van naam zijn veranderd, dat er soorten zijn samengevoegd en andere juist weer zijn opgesplitst. Dit maakt het soms lastig. *Erebia cassioides* bijvoorbeeld, die ik veel in de Spaanse Pyreneeën dacht te hebben gezien komt daar in deze gids niet meer voor. De soort is nu opgesplitst in *E. rondoui* in de Pyreneeën en *E. cassioides* in de Alpen. Het is even lastig, maar als je vooraf thuis de verschillen met de Tolman al even hebt doorgenomen is dit slechts een klein minpuntje. Ik denk dat in het vervolg iedere vlindersaar met deze beide gidsen op pad zal gaan. Aan mensen die hem gaan gebruiken en handige tips of foutjes tegenkomen wil ik vragen deze door te geven, zodat we dit ook aan anderen kunnen doorgeven.

Tristan Lafranchis (2004). Butterflies of Europe. Diatheo, Parijs. Entomologiespecialzaak Vermandel heeft de rechten voor de verspreiding van dit boek in de Benelux. Bestellen bij dit postorderbedrijf kan via inter-

net of per telefoon. Kijk hiervoor op www.vermandel.com of bel: 0114 370378.

Kars Veling

De kleine fauna van de Hoge Veluwe

In de 'Hoge Veluwe-reeks' die door de vereniging van Vrienden van de Hoge Veluwe wordt uitgegeven, is een boek verschenen over de kleine fauna van het Nationale Park: kleine zoogdieren, broedvogels, amfibieën en reptielen, dag- en nachtvlinders, libellen, mieren, sprinkhanen en krekels, spinnen, kevers, vliesvleugeligen en roofvliegen. Naar volledigheid is niet gestreefd.

Er is gekozen voor een bespreking per biotoop: stuifzand, droge heide, schrale graslanden, vochtige heide en vennen, bossen en houtwallen, cultuurgroed en kunstmatige elementen. In elk van die biotopen komen verscheidene diergroepen achtereenvolgens ter sprake, waarna nog weer apart enige karakteristieke soorten uitvoeriger worden behandeld. Alles bijzonder aardig en instructief.

Het boek is voorzien van een groot aantal foto's, een lijst van waargenomen diersoorten op de Hoge Veluwe (sommige diergroepen volledig, andere niet) en een register. Het kan het plezier van een bezoek aan het Nationale Park bepaald doen toenemen. Het bevat een flink aantal entomologische en ornitologische 'weetjes'.

Chris van de Bund en Geoske Sanders. Ontmoetingen met dieren op de Hoge Veluwe. De kleine fauna. Redactie Rosita Bink-Moenen. 184 blz. ISBN 90 807875 31. Prijs € 16,-. Verkrijgbaar bij het bezoekerscentrum in het park, enkele boekwinkels in de regio en door bestelling per postgiro 951993 door betaling van € 18,50 (inclusief verzendkosten) van de Vereniging van Vrienden van de Hoge Veluwe te Lunten onder vermelding van 'Kleine fauna' en uw eigen adres. Leden van bovengenoemde vereniging krijgen € 3,- korting.

Jan de Gooijer

Soorten van de habitat-richtlijn

De habitatrichtlijn is regelmatig in het nieuws. Een snelweg wordt geblokkeerd door een slakje, de bouw van een bungalowpark wordt tegengehouden door een hagedis, een industrieterrein door een pad. Ondernemend Nederland in rep en roer, burgemeesters op de bres. Het is duidelijk dat deze Europese richtlijn nog niet overal is doorgedrongen. Hoog tijd om meer informatie te geven over de habitatrichtlijn. Naast websites zijn daar nu de boeken uit de serie 'Europese Natuur in Nederland'. In het eerste deel werden de habitattypen besproken, nu zijn de soorten aan de beurt.

En daar doet zich meteen een klein probleempje voor. De zeggekorfslak, die de A73 ophield, staat er keurig in, maar waar zijn de zandhagedis en knoflookpad? En die hamster, waar zoveel over te doen was? Staan er niet in. Na wat lezen wordt duidelijk waarom: in dit boek worden alleen de soorten van Annex II behandeld. Dat is ambtelijke taal voor soorten waarvoor speciale gebieden moeten worden aangewezen, het zogenaamde Natura 2000 netwerk. En daar horen in ons land maar 35 soorten toe. Daaronder nog drie vlinders (pimpernelblauwtje, donker pimpernelblauwtje en grote vuurvliender) en twee libellen (gaffellibel en gevlekte witsnuitlibel). Deze soorten worden uitgebreid en degelijk besproken: een volle bladzijde tekst en een bladzijde foto's en een verspreidingskaartje. Heldere tekst, die duidelijk maakt wat er aan schort. Een verbinding tussen deze soorten en de habitattypen uit deel 1 had vermoedelijk nog wat toegevoegd.

En die hamster dan? Die staat in Annex IV: soorten die strikt beschermd moeten worden, ook buiten de Natura 2000 gebieden. De eerder genoemde vlinders en libellen staan trouwens ook op Annex IV. Of de andere soorten van Annex IV (waaronder de groene glazenmaker) in een volgend deel aan de beurt komen is niet duidelijk. Maar in ieder geval kan

niemand meer zeggen dat hij nooit had gehoord van de Habitatrichtlijn-soorten.

Samenvattend: een prachtig boek over 35 bijzondere planten en dieren, die zo ongeveer de hoogste bescherming genieten die mogelijk is binnen de Europese Unie.

Janssen, J.A.M. & Schaminee, J.H.J. (2004) Europese Natuur in Nederland. Soorten van de Habitatrichtlijn. KNNV Uitgeverij, Utrecht

Chris van Swaay

Opgewarmd Nederland

Op 11 november verschijnt Opgewarmd Nederland, een boek met dvd. Voor het eerst wordt het effect van klimaatverandering zichtbaar gemaakt, of het nu gaat om nieuwe planten of vogels uit warme streken, of hele ecosystemen. De verandering van het klimaat heeft nu al grote gevolgen voor de landbouw, voor bossen, moerassen, rivieren en kust. Concrete effecten staan voorop. Welke planten en dieren verhuizen naar het noorden? Wat betekent een vroeger voorjaar? Welke plagen komen er? Kan ons bos en moeras al een broeikasgassen vastleggen? Wat komt door natuurlijke trends, wat door de mens?

De Nederlandse natuur is de best geïnventariseerde ter wereld. Of het nu gaat om vlinders, libellen, vogels, planten of mossen, het is bekend of ze voor- of achteruit gaan. Vijfendertig deskundige auteurs schrijven over flora en fauna, wateroverlast en zich aanpassende natuurgebieden. In Opgewarmd Nederland geen gespeculeer over wat er kan gaan gebeuren, maar zichtbare en concrete effecten nú. In woord en in beeld. De dvd bevat documentaires over vogels, vlinders, libellen, korstmossen en hogere planten, en achtergronden. www.opgewarmdnederland.nl biedt extra nieuws, wetenschappelijke achtergronden en links.

De hoofdredactie berust bij Rolf Roos, bioloog, publicist en programmamaker op het gebied

van ecologie en natuurbescherming. Hij redigeerde eerder 'Het milieu van de natuur' dat moeilijk grijpbare zaken als verzuring, vermesting en verdroging in kaart bracht. Ook De Vlinderstichting heeft aan het boek meegewerkt.

Roos, R. e.a. (red.), Opgewarmd Nederland (boek + DVD), ISBN 90 808158 2 9, 224 p., geheel in kleur, gebonden, verschijnt november 2004. Uitgave van Stichting Natuur-Media, Uitgeverij Jan van Arkel en Stichting Natuur en Milieu-Prijs € 34,95, bij voorintekening € 24,95. Mail voor meer informatie naar Uitgeverij Jan van Arkel, i-books@antenna.nl.

Sprinkhanentabel herzien

De langverwachte, uitgebreide en geheel herziene druk van 'De Sprinkhanen van Nederland en België' is uitgekomen. Met deze sprinkhanentabel kunnen alle Nederlandse en Belgische krekels en sprinkhanen op naam worden gebracht. De sprinkhanen van Nederland en België. ISBN 90-5107-039-X. Prijs: € 3,-. Het boekje is te bestellen via www.jeugdbondsuitgeverij.nl.

Turkse Tortels en Spaanse ruiters in Leiden

De gemeente Leiden heeft in de serie Leiden Lekker Wild een tweede boekje uitgegeven. 'Turkse Tortels en Spaanse ruiters' gaat over de ontstaansgeschiedenis en natuurlijke structuur van de Leidse parken en de planten en dieren daarin. In 2004 zijn de Leidse stadsparken systematisch onderzocht op planten- en diersoorten die er voorkomen. De resultaten hiervan zijn terug te vinden in het boekje.

Het eerste boekje 'Leiden lekker wild. Over natuur in de stad' was een eerste kennismaking met de natuur in de stad en beschrijft de natuurtypen die er voorkomen. Beide boekjes kosten € 5,- en zijn verkrijgbaar bij boekhandels in Leiden en de balies van het stadhuis en het stadbouwhuis. Ze zijn ook te bestellen via tel. 071 5167622 of j.van.ruiten@leiden.nl.

IJhorst

Frank van der Ende
E. Vosland 12
7951 CM Staphorst
frankvderende@hetnet.nl

Zaanstreek

Mevr. H. Roode-Woudstra
Postbus 223
1500 EE Zaandam

Vlinder- en libellenwerkgroep Zeeland

Anton Baayens
Grote Abeele 40
4388 VW Oost Souburg
famba@zeelandnet.nl
clubnet.zeelandnet.nl/vlinder

Zeeuws-Vlaanderen (Oost)

Joop de Bakker
Pastoor Willemsstraat 5
4586 AJ Lamswaarde

Zuid-Kennemerland

Jacques Clemens
Vogelenzangseweg 366
2114 CL Vogelenzang
jcl@quicknet.nl
www.knnv.nl/haarlem/dagvinderwerksgroep.htm

Libellenwerkgroep Zuid-Kennemerland

F. Koning
M. Hobbemastraat 37
2102 BJ Heemstede
koning.f@wolmail.nl
www.knnv.nl/haarlem/libellenwerkgroep.htm

Zoetermeer

Anja van Beek
Turfberg 16
2716 LT Zoetermeer
famvbeek@wanadoo.nl

Zuidwolde

Jan de Haas
Jan Westerhuisstraat 2
7924 RE Veeningen
j.a.dehaas@hetnet.nl

Libellenwerkgroep Friesland De Hynstebiter

E. Peter de Boer
Postbus 3
9244 ZN Beetsterzwaag
www.hynstebiter.nl
e.p.de.boer@fryskegea.nl